

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет цивільної та господарської юстиції
Кафедра приватного права
Кафедра права інтелектуальної власності та патентної юстиції**

ІТ-ПРАВО, КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ШІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції**

28 березня 2026 р.

Одеса
Фенікс
2026

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора **Є. О. Харитонова**,
докторки юридичних наук, професорки **І. В. Давидової**

Упорядники-укладачі:

Давидова І. В. — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Калітенко О. М. — кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Бобейко Н. І. — лаборантка кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія».

ІТ-право, кібербезпека та ШІ в умовах гібридної війни :
I-92 матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 28 берез. 2026 р.) / за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. Є. О. Харитонова, д-ра юрид. наук, проф. І. В. Давидової. Одеса : Фенікс, 2026. 300 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.33701>

ISBN 978-617-8763-22-0

Збірник містить матеріали доповідей, присвячені актуальним проблемам ІТ-права, кібербезпеки, цифрової трансформації суспільних відносин, правового регулювання штучного інтелекту та захисту інформації в умовах гібридної війни, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 26 березня 2026 року в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення науковців, викладачів, здобувачів освіти, практикуючих юристів, фахівців у сфері інформаційних технологій і кібербезпеки з результатами сучасних досліджень щодо правових, організаційних і технологічних аспектів функціонування цифрового середовища в умовах сучасних викликів. Матеріали видання можуть бути використані в науковій, освітній і практичній діяльності, а також під час подальшого вдосконалення правового регулювання цифрових відносин і забезпечення кібербезпеки України.

342.95 : 343.32 (477) : 351.863

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти і структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Всеукраїнської наукової конференції

Харитонов Є. О. – завідувач кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія», д-р юрид. наук, проф. (голова);

Федотов О. П. – начальник науково-дослідної частини, професор кафедри морського, митного та інформаційного права, д-р юрид. наук, проф. (заступник голови);

Харитонova О. І. – завідувачка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, д-р юрид. наук, проф.;

Галупова Л. І. – доцентка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, канд. юрид. наук, доц.;

Зубар В. М. – професор кафедри приватного права, канд. юрид. наук, проф.;

Калітенко О. М. – професорка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

Кривенко Ю. В. – доцентка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

Токарева В. О. – доцентка кафедри приватного права, д-р юрид. наук, доц.;

Бобейко Н. І. – лаборантка кафедри приватного права.

8. Zetzsche D. A., Buckley R. P., Arner D. W. The Distributed Liability of Distributed Ledgers: Legal Risks of Blockchain. *University of Illinois Law Review*. 2018. No. 4. P. 1361–1406.

9. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Концепт «приватне право» та проблеми його реалізації. *Часопис цивілістики*. 2021. Вип. 41. С. 5–11.

10. Кузнєцова Н. С., Довгерт А. С., Хоменко М. М. Концепція оновлення Цивільного кодексу України: проблеми і підходи. Київ : АртЕк, 2020. 128 с.

Брага Аліна Анатоліївна

аспірантка кафедри приватного права

Національного університету "Одеська юридична академія"

ЦИФРОВА СПАДЩИНА, ЯК ВИКЛИК ДОКТРИНИ НЕСПАДКОВУВАНOSTІ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ

Сучасний етап розвитку приватного права характеризується глибинними трансформаціями, зумовленими цифровізацією суспільних відносин, що, у свою чергу, актуалізує необхідність переосмислення усталених цивілістичних категорій, зокрема у сфері спадкового права. Одним із найбільш дискусійних феноменів виступає цифрова спадщина, яка формується на перетині класичних правових конструкцій та новітніх технологічних реалій, що вимагає розроблення належного теоретико-методологічного підґрунтя її дослідження. У цьому контексті першочергового значення набуває уточнення понятійно-категоріального апарату, оскільки відсутність усталених дефініцій ускладнює як наукове осмислення, так і нормативне врегулювання відповідних правовідносин.

У науковій літературі цифрова спадщина зазвичай розглядається як сукупність цифрових активів, прав та інтересів, що належали особі за життя та підлягають передачі або управлінню після її смерті. [1; 2] Водночас таке визначення не є вичерпним, оскільки воно не враховує складну правову природу окремих елементів цифрового середовища, зокрема персональних даних, цифрової ідентичності, віртуальних облікових записів, результатів творчої діяльності, створених із використанням технологій штучного ін-

телекту, а також цифрових слідів, що формують так звану «постмортальну цифрову присутність» особи. Таким чином, цифрова спадщина повинна розглядатися не лише як об'єкт спадкового правонаступництва, але і як комплексне правове явище, що охоплює як майнові, так і немайнові елементи.

Методологічно дослідження цифрової спадщини потребує застосування міждисциплінарного підходу, що поєднує інструментарій цивільного права, інформаційного права, права інтелектуальної власності, а також елементів публічного права, зокрема у сфері захисту персональних даних. Такий підхід обумовлений тим, що цифрові активи нерідко мають змішану правову природу: з одного боку, вони можуть виступати об'єктами майнових прав (наприклад, криптоактиви, цифрові об'єкти в онлайн-середовищах), а з іншого – бути тісно пов'язаними з особистістю суб'єкта (акаунти в соціальних мережах, електронне листування, цифровий профіль), що традиційно відноситься до сфери особистих немайнових прав.

Особливої уваги заслуговує категорія цифрової ідентичності, яка у сучасних умовах набуває статусу самостійного об'єкта правового регулювання. Цифрова ідентичність охоплює сукупність даних, що ідентифікують особу в електронному середовищі, включаючи облікові записи, цифрові аватари, історію онлайн-активності, а також алгоритмічно сформовані профілі, створені з використанням технологій штучного інтелекту. У цьому аспекті постає питання про можливість та межі правонаступництва щодо таких елементів, оскільки вони поєднують у собі як майнові, так і глибоко персоналізовані характеристики.

Міжгалузевий характер проблематики цифрової спадщини проявляється також у необхідності врахування технологічних особливостей функціонування цифрових платформ та сервісів, які встановлюють власні правила доступу, передачі або блокування облікових записів після смерті користувача. У багатьох випадках саме умови користування (terms of service) визначають долю цифрових активів, що фактично призводить до «приватизації» регу-

лювання спадкових відносин транснаціональними корпораціями. Це, у свою чергу, ставить під сумнів традиційні засади автономії волі та рівності сторін у цивільному праві, оскільки користувач зазвичай позбавлений реальної можливості впливати на зміст таких умов.

У теоретичному вимірі дослідження цифрової спадщини також потребує переосмислення співвідношення між об'єктами цивільних прав та їх цифровими формами існування. Класичне розмежування речей, майнових прав та немайнових благ виявляється недостатнім для адекватного опису цифрових явищ, які можуть одночасно мати ознаки інформації, послуги та об'єкта права. Це обумовлює необхідність розроблення нових підходів до класифікації об'єктів цивільних прав із урахуванням їх цифрової природи.

Таким чином, теоретико-методологічні засади дослідження цифрової спадщини повинні базуватися на комплексному, системному та міжгалузевому підході, що дозволяє інтегрувати досягнення класичної цивілістичної доктрини з новими викликами цифрової епохи. Формування чіткого понятійно-категоріального апарату у цій сфері є необхідною передумовою для подальшого розвитку як наукових досліджень, так і ефективного нормативного регулювання відносин, пов'язаних із переходом цифрових активів та прав після смерті особи.

У контексті окреслених теоретико-методологічних засад особливої актуальності набуває проблема трансформації класичної доктрини неспадковуваності особистих немайнових прав під впливом цифровізації, яка істотно змінює саму природу зв'язку між особою та відповідними нематеріальними благами. Традиційно у цивільному праві виходять із того, що особисті немайнові права є тісно пов'язаними з особистістю їх носія, мають абсолютний, невідчужуваний та непередаваний характер і, як наслідок, припиняються зі смертю особи. Водночас розвиток цифрового середовища, у якому значна частина особистісної активності суб'єкта переноситься в онлайн-простір, зумовлює формування нових правових ситуацій, у яких повне припинення таких прав виглядає не лише функціонально неефективним, але й соціально небажаним.

Цифрові акаунти, електронне листування, профілі у соціальних мережах, хмарні сховища та інші елементи цифрової присутності особи містять значний обсяг інформації, що має як особистісне, так і майнове значення, а також безпосередньо пов'язана з інтересами третіх осіб – членів сім'ї, спадкоємців, контрагентів. У зв'язку з цим постає питання про можливість виокремлення у структурі особистих немайнових прав певних елементів, які, не змінюючи їх загальної правової природи, можуть набувати обмеженої спадкової трансмісії у вигляді похідних правомочностей. Йдеться, насамперед, про такі функціональні правомочності, як право доступу до цифрового акаунта померлої особи, право управління його вмістом, право на видалення інформації або, навпаки, на збереження та меморіалізацію цифрового профілю.

Зазначені правомочності не можуть розглядатися як пряме спадкування особистих немайнових прав у їх класичному розумінні, однак вони формують специфічний правовий інститут, який доцільно кваліфікувати як постмортальні цифрові правомочності, що мають допоміжний, сервісний характер і спрямовані на забезпечення належного балансу між пам'яттю про особу, її прижиттєвою волею та інтересами близьких осіб. У цьому сенсі відбувається своєрідна функціональна трансформація особистих немайнових прав, коли їх ядро залишається неспадковуваним, але окремі аспекти реалізації після смерті особи можуть бути делеговані або передані у межах спеціального правового режиму.

Особливої складності ця проблематика набуває у зв'язку з тим, що цифрові платформи фактично встановлюють власні правила щодо долі акаунтів померлих користувачів, передбачаючи, наприклад, можливість призначення так званих «контактів-наступників» або переведення профілю у меморіальний режим. Такі механізми, з одного боку, сприяють реалізації інтересів родичів та збереженню цифрової спадщини, але, з іншого боку, залишаються поза межами національного правового регулювання та ґрунтуються на договірних умовах, які не завжди відповідають принципам цивільного права. У результаті виникає ситуація, коли саме приватні корпорації визначають обсяг і зміст постмортальних

правомочностей, що ставить під сумнів ефективність державного правового регулювання у цій сфері.

Водночас не можна ігнорувати ризики, пов'язані з надмірною «спадковізацією» особистих немайнових прав, оскільки це може призвести до порушення принципу поваги до особистості померлого, зокрема у випадках, коли спадкоємці отримують доступ до конфіденційної інформації або здійснюють дії, які суперечать прижиттєвій волі особи. Саме тому ключовим завданням сучасної цивілістичної доктрини є вироблення таких підходів, які дозволяють поєднати збереження фундаментального принципу неспадковуваності особистих немайнових прав із необхідністю адаптації правового регулювання до реалій цифрового суспільства.

У цьому аспекті перспективним видається запровадження конструкції прижиттєвого волевиявлення особи щодо долі її цифрових активів і акаунтів після смерті, що може бути реалізовано як через інструменти спадкового права (заповіт, спадковий договір), так і через спеціальні цифрові сервіси. Такий підхід дозволяє забезпечити пріоритет автономії волі особи та мінімізувати конфлікти між спадкоємцями, а також між спадкоємцями та постачальниками цифрових послуг.

Отже, сучасні виклики для доктрини неспадковуваності особистих немайнових прав полягають не у її повному запереченні, а у необхідності її гнучкої трансформації, що передбачає виокремлення та нормативне закріплення обмежених постмортальних правомочностей щодо цифрових об'єктів. Такий підхід дозволяє зберегти ціннісне ядро класичної цивілістичної доктрини, водночас забезпечуючи її відповідність умовам цифрової епохи та інтегруючи у сферу ІТ-права і правового регулювання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загоруй Л. М., Загоруй І. С. Цифрова спадщина: проблеми формування і перспективи. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2024. № 1 (47). С. 71-82.
2. Вовк М. З. Особливості правового регулювання спадкування цифрових активів та інтелектуальної власності в умовах розвитку блокчейн-технологій *Академічні візії*. 2024. Вип. 35. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13903131>